

Poul Schlüters tale i The American-European Community Association

Taler

Poul Schlüter
Statsminister

Dato

20. september 1988

Sted

The Reform Club, London

Der er to stærke tendenser, som bestemmer udviklingen for Europa i de næste ti år.

Den første er nationalstatens afsvækkelse. Nationalstaten vil på en række områder miste indflydelse, styrke og kompetence til en stærkere form for multilateralt samarbejde. Det europæiske Fællesskab forudskikkede denne proces for mere end tredive år siden.

Den anden er introduktionen af informationssamfundet, der erstatter industrikulturen og den industrielle teknologi, som har tjent os godt i næsten to hundrede år. Betydningen af dette skift er uden sammenligning den væsentligste begivenhed i dette århundrede. Ikke alene er vi vidne til fremkomsten af en ny teknologi og en ny kultur, men vi kan øjne skabelsen af en ny samfundsform. Samfundsmæssige ændringer er en normal foreteelse, men i vor tid indtræffer de med væsentligt større hastighed. Vi kommer til at se et samfund baseret på viden i stedet for mekaniske kræfter. Centralisering afløses af decentralisering. Koncentration af spredning. Det kollektive af individualisme. Den offentlige sektor af den private sektor. I næsten to hundrede år bevægede vort samfund og vor kultur sig i en og kun en retning. Den udvikling blev brat stoppet for ti-tyve år siden. Nu begynder bolden at rulle tilbage, og det vil den blive ved med i meget lang tid fremover.

Lad mig nævne en af de store økonomer fra dette århundrede, Joseph Schumpeter, som sætter to ord sammen: »skabende nedbrydning« som forklaring på ændring og udvikling. Kun et geni ville få den tanke at sætte to modstridende ord sammen for derigennem at opnå en helt præcis formulering. Schumpeter fortæller os, at kun ved at acceptere nedbrydningen af udbrændte adfærdsnormer kan vi forvente, at der skabes noget nyt.

Det er ikke nogen tilfældighed, at afsvækkelsen af nationalstaten og fremkomsten af informationsteknologien sker på samme tid.

Nationalstaten er industrisamfundets tvilling. Den industrielle teknologi og den store nationale enhed er to sider af samme mønt. Industrisamfundet kan kun fungere på grundlag af en form for kollektivism, en stor offentlig sektor og mange organisationer og pressionsgrupper. Nationalstaten og den industrielle teknologi passer som hånd i handske.

Informationsteknologien fjerner de fleste af disse begrænsninger- Virkningen er, at behovet og grundlaget for nationalstaten gradvis undermineres. Kollektivism, en stor offentlig sektor, magtfulde organisationer og pressionsgrupper er ikke mål i sig selv. De er tilvejebragt, for at samfundet kan fungere. De vil lide samme skæbne som dinosaurerne, men forhåbentlig vil det ikke vare lige så længe.

På en måde kan man sige, at den klassiske nationalstat er for stor til at løse mange af morgendagens problemer, som bedre kan klares regionalt, og for lille til at løse andre, der kræver en international ramme- Det, der er tilbage, kan ikke i længden opretholde den form for nationalstat, som vi har set i Vesteuropas industrielle æra.

Den berømte englænder, John Maynard Keynes, har udtalt, at ideer former historiens forløb. Det er en meget præcis udtalelse, som rammer lige i plet. Uden ideer vil samfundsudviklingen blive stoppet på en brat og ubekvem måde.

Jeg vil gerne delagtiggøre de tilstedeværende i nogle af mine ideer om Europas fremtidige udvikling.

Igennem en lang årrække er primærsektoren (landbrug og råmaterialer) svundet i betydning. Denne tendens vil fortsætte. For Europa betyder dette, at landbrugets andel i den totale produktion fortsat vil aftage. Det nye er, at industriens andel også vil aftage. Produktionen af industrivarer kræver ikke længere den samme mængde arbejdskraft. Den nye teknologi og de nye avancerede virkemidler, som for eksempel computer integrated manufacturing og robotteknologi, overtager en del af arbejdskraftens opgaver. Det monotone arbejde ved samlebåndet tilhører fortiden heldigvis og mennesket vil i stigende grad skulle tage sig af kontrol, koordination og overvågning af produktionsprocessen i fabrikshallen.

De dynamiske sektorer bliver baseret på avanceret teknologi, og hermed mener jeg ikke alene udvikling af ny teknologi, men også anvendelse af ny teknologi.

Viden og anvendelse af viden bliver fremtidens vækstsektorer. Størsteparten af nye arbejdspladser vil opstå i servicesektoren. Til en vis grad kommer det til at ske inden for den traditionelle servicesektor, for eksempel finanssektoren, men der er ingen tvivl om, at den toneangivende faktor i dette spil bliver fritidsorienterede aktiviteter. Arbejdstiden vil blive reduceret, og deltidsarbejde vil vindte indpas. Der er allerede 25 millioner amerikanere, som arbejder på deltid, og 20 millioner af dem har frivilligt valgt dette.

Velfærdsstaten er et produkt af dette århundrede. Det kan ikke bestrides, at efterhånden som århundredet går på hæld, bliver der sat spørgsmålstegn ved velfærdsstaten. Der synes at være noget sandt i Friedrich Hayeks forudsigelser af, at et sådant samfund umyndiggør det enkelte menneske og gør samfundet til en ret kedelig foreteelse.

Der er god grund til at tilpasse velfærdsstaten, og muligvis er vi på vej mod en mere drastisk omlægning af vor sociale politik væk fra nogle af velfærdsstatens velkendte principper og hen imod et system, hvor det enkelte menneske og familien overtager en større del af ansvaret. Faktisk falder en sådan udvikling ganske godt sammen med tendensen til decentralisering i andre sektorer.

Vi er endnu ikke kommet til det punkt, hvor socialpolitikken og velfærdsstaten er modne til omlægning, men det kommer vi om nogle år.

Uddannelsessystemet er nået til dette punkt. Det nuværende system er udformet til at uddanne børnene til industriarbejdere og kontorfunktionærer. Dem behøver vi ikke mere. Derfor må uddannelsessystemet nyskabes fra top til

bund for at frembringe, hvad samfundet får brug for i en æra domineret af informationsteknologi og ikke af industriel teknologi. Det er ikke et spørgsmål om at vide, hvorledes man betjener en computer. Det er et spørgsmål om at finde ud af, hvorledes man tænker, når man står over for at skulle løse et problem. Vores tænkemåde er bestemmende for vor handlemåde, og hvis vi skal handle i overensstemmelse med den nye teknologi, må vi nødvendigvis forstå, hvorledes den fungerer, og det er den opgave, som uddannelsessystemet skal løse.

I den industrielle æra havde vi behov for specialisering. En tekniker var ikke en tekniker, men en stærkt specialiseret tekniker, der vidste alt om et snævert teknologisk område. Det kan i dag gøres bedre af computere og robotter. I stedet har vi behov for tværfaglig viden, der tillader mennesket at kombinere viden og information. Personer med sådanne egenskaber bliver efterspurgt.

De seneste to århundreder har frembragt ideologier, der ofte har været af yderliggående politisk karakter. Jeg tror ikke, at det vil fortsætte. Det er mere sandsynligt, at ideologierne er på vej ud. Det gælder særligt socialismen og kapitalismen. Det kan ikke undre nogen, når man erindrer sig det polske ordsprog: »Under kapitalismen betyder det ene menneske det andet, under socialismen er det omvendt«.

Socialisme og kapitalisme byggede på den industrielle teknologi. Maskinen var herren, og arbejderen dens tjener. Betydningen af viden som produktionsfaktor medfører, at dette ikke længere er en dækkende analyse af produktionsprocessen.

Hovedtendensen er, at vi bevæger os væk fra det, som er stort og ensartet, og hen imod et mere nuanceret samfund. Det kræver deregulering, fordi reguleringens mål var at harmonisere.

Det enkelte menneske er tilbage på scenen med forskellig livsstil og forskellig identitet for at erstatte de tre eller fire standardtyper, som kendetegnede industrisamfundet, d.v.s. »industriarbejderen«, »kontor- funktionæren«, »håndværkeren« og »landmanden«. Se blot på, hvorledes folk klæder sig i dag. Den, der gik en tur i 1950'erne, kunne ved at betragte folks påklædning hurtigt se, hvilken standardtype de tilhørte. Det er ganske enkelt ikke muligt i dag.

Den europæiske integrationsproces' rolle er at skabe en ramme for denne udvikling. At fremme og støtte en ny samfundsform, som fødes af samspillet mellem ny teknologi og ny kultur. Forstår vi dette, og forstår vi, at vor opgave er at arbejde med de underliggende tendenser og ikke imod dem, vil jeg give udsigterne til ny dynamik i Europa store chancer. Den meget omstridte Europæiske Fælles Akt er et skridt i denne retning.

Tags

Det Konservative Folkeparti, EU, Politisk tale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/tale-i-the-american-european-community-association>